

Nr 216.

Ankom till riksdagens kansli den 10 juni 1920 kl. 1/2 6 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av en ny statens vårdanstalt för alkoholister jämte en i ämnet väckt motion.

(3:e avd.)

Uti den till riksdagen den 7 januari 1920 avlättna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov (nr 1) har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkt 20) föreslagit riksdagen, att i avbidan på den proposition, som kunde komma att avlätas i ämnet, för anordnande av en ny statsanstalt för alkoholistvården, på extra stat för år 1921 beräkna ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåtten, den 27 februari 1920 dagtecknad proposition, nr 260, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1:o) medgiva, att Ventholms kungsgård och Ventholms kungsäng i Hillehögs socken av Stockholms län må, kungsgården den 14 mars 1921 och kungsängen den 14 mars 1922, upplätas till anordnande av en ny statens vårdanstalt för alkoholister;

2:o) på extra stat för år 1921 anvisa dels för påbörjande av arbetena med uppförande av nämnda anstalt, varför kostnaderna beräknats till 964,000 kronor, ett reservationsanslag av 400,000 kronor, dels ock för bestridande av kostnaderna till ersättning åt kungsgårdens nuvarande arrendator för arrenderättens avstående och inlösen av honom tillhöriga överloppshus ävensom för anskaffande av yttre inventarier till anstalten ett förslagsanslag av 150,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till återopade statsrådsprotokollet.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande framställning har utskottet till behandling förehått en inom första kammaren av herr A. Schotte väckt motion (nr 269), vari hemställts, att riksdagen måtte på så sätt bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 260, att riksdagen uttalar sig för ifrågavarande anstalts anordnande enligt alt. A i särskilda kommitterades förslag till en dylik anstalt och för en beräknad kostnad av tillsammans 987,000 kronor.

I fråga om de skäl, motionären anfört till stöd för sitt förslag, får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottets
yttrande.

Av den utredning rörande alkoholistvården, som i propositionen förekommer samt av vad utskottet i övrigt inhämtat, finner sig utskottet övertygat därom, att från statens sida snara åtgärder måste vidtagas för åstadkommande av ökade vårdmöjligheter utöver dem, statens nuvarande vårdanstalt å Salbohed erbjuder. Så meddelas från denna anstalt, att, ehuru antalet vårdplatser därstädes egentligen fixerats till 44, de under senaste månaderna intagna utgjort:

december 1919	42	stycken;
januari 1920	47	»
februari	» 52	»
mars	» 52	»
april	» 53	» ; samt

den 19 maj 1920, då uppgiften utskrevs, 60 stycken, varjämte 13 anmälda måste vänta på plats, som, trots den stora överbeläggningen, nu icke kunde beredas dem.

Om utskottet alltså i likhet med Kungl. Maj:t funnit omedelbara åtgärder för denna vårdverksamhets utveckling erforderliga, har utskottet däremot ansett det vara tveksamt, huruvida det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget rörande uppförande av en ny anstalt på Ventholms kungsgård för närvarande erbjuder den bästa möjliga lösningen av frågan. Dels kan nämligen en dylik nybyggnad först om ett par år tagas i bruk för ändamålet, dels måste det med hänsyn till tillgången på arbetskraft m. m. vara önskvärt, att staten icke i andra än oundgängliga fall nu engagerar sig för annan byggnadsverksamhet än den, som avser att lindra den rådande bostadsnöden, dels måste det ock ur kostnadssynpunkt anses angeläget att för ett dylikt byggnadsföretag en mindre krävande tid än den nuvarande väljes, vilket förhållande särskilt belyses därav, att de för den projekterade anstalten vid Ventholm uppgjorda kalkylerna visa — inre och yttre inventarieanskaffning oberäknad — ett kostnadsbelopp å omkring 14,000 kronor per vårdplats.

Avgörande för, huruvida någon annan väg än den i propositionen ifrågasatta kan beträdas, är dock om därmed det överhängande vårdbehovet kan på ett nöjaktigt sätt tillfredsställas. I sådant avseende har utskottet uppmärksammat, att antalet minderåriga manliga förbrytare på senaste tiden så nedgått, att dessa, som nu äro fördelade å anstalterna Bona och Venngarn, för närvarande skulle kunna sammanföras å den förstnämnda anstalten och därmed Venngarn, som ursprungligen avsågs att bliva vårdanstalt för alkoholister och även en tid nyttjades såsom sådan, nu kunde ånyo apteras för denna verksamhet. Vid det förhållande att ännu icke några bestämda slutsatser kunna dragas därom, huruvida nämnda minskning i antalet minderåriga förbrytare är en mera bestående företeelse eller ej, har utskottet dock icke — åtminstone för närvarande — velat förorda åtgärder för Venngarns omläggning i ovan anført syfte. Och detta så mycket mindre som annan utväg synes yppa sig att på ett relativt gott sätt kunna omedelbart bereda utvidgad vårdmöjlighet för alkoholister.

Genom att statens tvångsarbetsanstalt vid Svartsjö enligt riksdagens beslut numera icke längre kommer att äga fängvårdsanstalts karaktär, har en tidigare dryftad plan att dit förlägga en s. k. bottenanstalt för alkoholistvården kunnat med större framgång än tidigare upptagas till övervägande. Enligt vad utskottet genom överläggning med sistnämnda anstalts direktör inhämtat, har också därstädes en sådan minskning i antalet omhändertagna tvångsarbetare ägt rum, att både lokaler och större delen av den erforderliga personalen skulle kunna avskiljas från tvångsarbetsanstalten för en där anordnad alkoholistanstalt. Därigenom komma kostnaderna för en sådan därstädes organiserad vårdverksamhet att kunna nedbringas till ett mycket lågt belopp. Denna anordning, som omedelbart läte sig åvägabringas, behövde ej heller i något avseende föregripa en framtida, större och mera definitiv lösning av anstaltsorganisationen för alkoholistvården.

En anordning av nu nämnd beskaffenhet skulle dessutom på ett särskilt lämpligt sätt kunna anknytas till vårdverksamheten vid Salbohed. Erfarenheten har visat, att svårigheterna, att därstädes med nämnda anstalts bristfälliga lokala förhållanden kunna nöjaktigt övervaka särskilt de mest svårdisciplinerbara internerade, äro synnerligen stora. Härav har följt, att alkoholistvården i dess helhet vid Salbohed icke är i allo tillfredsställande. Därpå äro, bland annat, de talrika rymningarna därifrån med därav härflytande, på hela klientelet demoraliserande verkningar ett talande bevis. Upprättades nu en kompletterande anstalt vid Svartsjö, borde dit remitteras de mest svårhanterliga alkoholisterna och i första hand sådana med kriminell förtid. I'inge ett dylikt utskiljande

ske vid Salbohed, skulle detta, på samma gång därmed ökad tillgång på vårdplatser beredd, säkerligen på anstaltsvården därstädes utöva en i hög grad god inverkan. Att anstaltsvården vid Svartsjö, ställd under ledning av nuvarande direktören för tvångsarbetsanstalten, skulle ur disciplinär synpunkt hava lättare att komma till rätta med dessa svårhanterliga element, än vad fallet är vid Salbohed, finnes det enligt utskottets mening all anledning att antaga.

Huruvida den för Salbohedsanstalten fungerande styrelsen bör, endast med utbyte av föreståndaren vid Salbohed mot föreståndaren å Svartsjö, utgöra styrelse även för Svartsjöanstalten eller om för den senare bör bildas en särskild styrelse, synes Kungl. Maj:t lämpligen kunna avgöra. Jämväl övriga för anstaltens organisation och drift erforderliga beslut torde för den närmaste tiden böra tillkomma Kungl. Maj:t att fatta.

Då det, på sätt tidigare betonats, är nödvändigt att fortast möjligt söka fylla det förefintliga vårdbehovet, torde, i händelse av bifall till utskottets förslag om upprättandet omedelbart av en alkoholistanstalt vid Svartsjö, anslag till organisation och driftkostnader böra uppföras såväl på 1920 års tilläggsstat som på 1921 års stat. Efter övervägande av vilka belopp, som därvid kunna anses skäligen, har utskottet stannat för ett anslag å 25,000 kronor för år 1920 samt å 50,000 kronor för år 1921, vilka anslag torde böra betecknas såsom förslagsanslag.

På grund av vad utskottet sålunda förordat, föränleder den av herr Schotte väckta motionen, nr 269, icke något särskilt yttrande från utskottets sida.

Under återopande av vad ovan anförts, får utskottet hemställa,

att riksdagen må, med avslag å Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition samt herr Schottes ovanberörda motion, för anordnande av en ny statens vårdanstalt för alkoholister vid Svartsjö, anvisa

a) på tilläggsstat för år 1920 ett förslagsanslag å 25,000 kronor; samt

b) å extra stat för år 1921 ett förslagsanslag å 50,000 kronor;

med rätt för Kungl. Maj:t att med avseende å anstaltens organisation, drift och övriga härmed sammanhängande frågor fatta de beslut, vartill förhållandena må giva anledning.

Stockholm den 10 juni 1920.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius, J. Nilsson* i Skottlandshus, *N. A. Nilsson, H. F. Lamm, J. L. Widell, C. G. Ekman, O. U. B. Olsson, O. Bergqvist, E. A. Hallin, C. I. Asplund* och *C. P. V. Nilsson* samt

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *J. Jönsson* i Revinge, *O. H:son Waldén, W. Bäckström, C. R. Jansson* i Falun, *J. Erlansson, A. J. Andersson* i Gävle, *O. Nilsson* i Örebro, *A. Mossberg, S. E. J. Lübeck* och *J. D. Norman*.

Reservation:

av herr *O. U. B. Olsson*, vilken anfört följande:

»Då vid 1918 års riksdag beslut fattades, att statens vårdanstalt för alkoholister skulle flyttas till Salbohed från Venngarn för anordnande därstädes av en provisorisk uppfostringsanstalt för minderåriga förbrytare, skedde detta mot statsutskottets hemställan. För visso voro de betänkligheter, som hystes mot denna förflyttning allmänna, ehuru mången inför det dåvarande stora behovet av platser på uppfostringsanstalt ansåg sig böra resignera. När sedermera påföljande riksdag beslöt, att den provisoriska uppfostringsanstalten å Venngarn skulle bliva permanent, skedde detta säkerligen från alla håll under den förutsättningen att alkoholistvården skulle ordnas på ett mera tillfredsställande sätt än vad alkoholistanstaltens förflyttning till Salbohed innebure.

Kungl. Maj:t har också, under beaktande av Salboheds olämplighet som anstalt för tvångsinternerade alkoholister, ansett sig böra framlägga förslag till upprättande av en ny statlig alkoholistanstalt. Enligt vad som framgår av den kungl. propositionen i fråga har därvid ej bortglömts det rådande finansiella läget samt den tryckta ställningen särskilt på byggnadsmarknaden, utan har uttryckligen framhållits, att trots detta en ny statens alkoholistanstalt måste anordnas.

Statsutskottet synes mig, ehuru det erkänner det otillfredsställande i det nuvarande förhållandet med Salbohed som statlig alkoholistanstalt, icke tillräckligt hava beaktat innebörden därav, att detta förhållande tillåtes fortfara. Enda sättet att ånyo kunna få alkoholistvården ordnad på ett tillfredsställande sätt är att få en ny för uppgiften ändamålsenlig anstalt. Enligt den förebragta utredningen synes Venthholm vara en synnerligen lämplig plats och står *nu*, på grund av utav arrendatorn lämnad förbindelse, till förfogande, och mot det framställda förslaget, vars realiserande medger omhändertagandet även av smittosamt sjuka alkoholister (vilket hittills icke varit möjligt), har någon anmärkning icke

framställt. Det är alltså all anledning att nu godkänna detta förslag. Beträffande utskottets hemställan om anslag för anordnande av en ny statens vårdanstalt för alkoholister vid Svartsjö, innefattar detsamma på visst sätt ett realiserande av tidigare framställda förslag. Sålunda har förslag förut varit framställt om anordnande av en särskild alkoholistanstalt å Svartsjö, ehuru ej i omedelbar förbindelse med själva tvångsarbetsanstalten. Vidare har framlagts förslag om överflyttning från alkoholistanstalt till tvångsarbetsanstalt av mera svårdisciplinerade alkoholister, vilket förslag för närvarande är beroende på justitiedepartementets prövning. Överflyttning av vissa alkoholister till Svartsjö är sålunda ett gammalt önskemål. Realiserandet av detta är emellertid icke någon anledning att icke bifalla Kungl. Maj:ts förslag om en ny alkoholistanstalt, då det är allmänt erkänt, att den nuvarande provisoriska anstalten å Salbohed icke har det isolerade läge, som är förutsättningen för att en alkoholistanstalt skall kunna fylla sin uppgift.

I anslutning till vad här blivit anfört, får jag därför hemställa, att riksdagen må

dels 1:o) medgiva, att Ventholms kungsgård och Ventholms kungsäng i Hilleshögs socken av Stockholms län må, kungsgården den 14 mars 1921 och kungsängen den 14 mars 1922, upplåtas till anordnande av en ny statens vårdanstalt för alkoholister;

2:o) på extra stat för år 1921 anvisa *dels* för påbörjande av arbetena med uppförande av nämnda anstalt, varför kostnaderna beräknats till 964,000 kronor, ett reservationsanslag av 400,000 kronor, *dels* ock för bestridande av kostnaderna till ersättning åt kungsgårdens nuvarande arrendator för arrenderättens avstående och inlösen av honom tillhöriga överloppshus ävensom för anskaffande av yttre inventarier till anstalten ett förslagsanslag av 150,000 kronor;

och dels för anordnande av en ny statens vårdanstalt för alkoholister vid Svartsjö anvisa

a) på tilläggsstat för år 1920 ett förslagsanslag å 25,000 kronor; samt

b) å extra stat för år 1921 ett förslagsanslag å 50,000 kronor;

med rätt för Kungl. Maj:t att med avseende å anstaltens organisation, drift och övriga härmed sammanhängande frågor fatta de beslut, vartill förhållandena må giva anledning.»